

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

Zmote gospodarske politike.

Ako se danes, ko je narodnogospodarska veča že precej razvita, ozremo nazaj v preteklost in si v duhu predočimo razne narodnogospodarske sisteme, lahko treznejše presojava njih dobre in slabe strani.

V 17. stoletju so smatrali trgovino za edino pridobitno pagono, v kateri se je dalo »delati denar«, in vsled tega se je zdelo poleg kopanja dragocenih kovin trgovanje z inozemstvom najboljšo sredstvo, da je ves narod z razmnoževanjem kovanega denarja bogatel in da je raslo njegovo blagostanje.

V 18. stoletju so zopet trdili nasprotno, da trgovina ni produktivna, da ne ustvarja novih prednosti, edino narava je pridobitni činitelj, ki je v stanu množiti premoženje s pridobivanjem surovin s površine in z notranjosti zemlje, tedaj kmetijstvo, gozdarstvo in rudarstvo.

V 19. stoletju je prodiral nazor škotskega učenjaka Adama Smitha (roj. l. 1723, umrl l. 1790), da je delo stvaritelj vseh vrednosti in da je priroda le podlaga vsega materijalnega življenja. Prav dobro pojmujoč vse pojave gospodarskega življenja in preiskuje njih vzroke, je spoznal Smith poleg pridobivanja surovin tudi rokodelstva, veliko obrt in trgovino za sredstva, po katerih narodi bogatijo.

In tako so se menjavali narodnogospodarski sistemi: merkantilni (trgovski), fizijokratični (prirodovladni ali ekonomični) ter industrijalni (veleobrtni) ali tudi Smithov imenovan; vsakteri od njih je dal svoji dobi svoje obilježje in dajal smer, v kateri so se imele gibati gospodarske sile bodisi posameznikov kakor tudi države.

V zadnjih desetletjih minulega »prosvitljenega« stoletja se je zopet začelo drugo pojmovanje: delo da ustvarjati vrednoe?

Kaj je pravzaprav to ljudsko delo? Nič drugega kot navadni prirodni pojav: živila se spreminjajo v življensko silo, ta se javlja v gibanju, s katerim si naravne snovi prilagodujemo, in tako je pravzaprav vse življenje odtok snovi, ki se javlja našim čutom v različnih oblikah in različnih funkcijah — vse se godi iz potrebe, tudi ta razvoj človeške družbe.

Boj za obstanek objema ves svet in podlega mu družba istotako kakor organična priroda. Prilagodjenje in dedičnost — to je razlaga za vse probleme današnjega družabnega in gospodarskega življenja in ob enem ključ k spoznavanju in razumevanju preteklosti ter k izsledovanju nadaljnega razvoja v bodočnosti.«

Ne bomo preiskovali, je-li ta »univerzalni ključ« zadostuje, da nam otvori vse tajnosti ljudskega življenja in njega razvoj, in da izvemo, zakaj je svet baš tako in ne drugače mislil o svojih gospodarskih koristih. Le na to opozarjamo, da so vsled teh različnih mnenj o zadevah splošnosti se tikajočih tudi države različno pojmovale svoje socijalne naloge vobče in gospodarske posebej.

Iz načel, po katerih se je ravnal merkantilni sistem, se je razvil sistem carinske obrambe. Z razvojem posameznih držav je šlo roko v roki stremljenje, storiti jih neodvisne tudi pri preskrbovanju sredstev za materialne, a tudi duševne, sploh kulturne potrebe. Pametna štedljivost, previdno gospodarstvo in in vsestranska produktivnost je v 17. stoletju bila v prvi vrsti potrebna Franciji, ako je hotela svoje razdrapane finančne razmere urediti in ostalemu svetu imponirati. »Premagati moramo druge narode s svojo industrijo in s svojim okusom«, je dejal takratni finančni minister Colbert (1619—1683) in skrbel je tudi za to, da so se njegove besede uresničile. Vse njegovo stremljenje je šlo za tem, najti vire, iz katerih bi se stekala množina denarja v državo, kar se je dalo doseči samo z zvišanjem domače produkcije, katero je bilo treba braniti pred preplavo trga vsled dovoza iz inozemstva. Da bi bil Colbert pri tem enostransko jačil le obrt, industrijo in trgovino z inozemstvom, a zanemarjal poljedelstvo, se ne more naravnost trditi, zakaj jasno je, da je vse prebivalstvo, ki se je bavilo z rokodelstvi, industrijo in trgovino, potrebovalo mnogo za življenje, kar mu je pa moglo nuditi le močno kmetijstvo.

Sicer so to, kar se navadno imenuje merkantilizem, prakticirali že davno pred Colbertom bistroumni Lahi in njih mesta so pri tem bogatela. In kaj je storila Anglija in čemu ima ona

zahvaliti svoje izvanredno stališče kot industrijska država, ki obvladuje dozdej še svetovno trgovino? Na kaki stopinji razvoja je bilo tam kmetovanje in ž njim združena živinoreja že v 17. in 18. stoletju napram kmetijstvu v srednji Evropi, o tem svedoči najboljšo prvo delo slovitega ustanovitelja znanstvene gospodarske smeri v Nemčiji, Albrechta Thaera, ki je bilo spisano l. 1774. in govori o kmetijstvu na Angleškem.

Poznati je treba vse socialne in politične razmere preteklih stoletij, da lahko na eni strani pojmuje, kako se je mogel razviti **fizijokratični** ali ekonomski nauk v celem svojem obsegu, nauk, ki je v polovici 18. stoletja povzročil tak mišljenski preobrat, in da na drugi strani razumemo njegov vpliv na državni razvoj sploh ter na narodnogospodarsko politiko posebej. Znamenito je, da je bil prirodopisec in zdravnik, ki je postal ustanovitelj novega narodnogospodarskega sistema, Francois Quesnay (1694—1774) poznal že od svoje mladosti vse težave kmetijskega stanu; imajoč globok smisel za vse, kar se je krog njega godilo, je mogel kot zdravnik Ludvika XV. dobiti vpogled v vse panoge takratne državne uprave. S trgovinskim sistemom ali bolje rečeno z njega zlorabo ni šlo dalje, zato se ni čuditi, če je v številnih svojih spisih proglašal, da je potrebno vrniti se k naravi, temu viru vsega življenja. Ta bodi naša učiteljica, po njenih zakonih se moramo ravnati tudi pri uravnanju vseh razmer državnega in narodnogospodarskega življenja. Če uveljavimo svoboden razvoj posameznostnega dela, bo najboljšo ohranjena celota **Svoboda obrti in svobodna trgovina sta naravna posledica teh nazorov**. Predelovanje in izboljšanje surovin po rokodelstvih in obrti ter trgovina ne ustvarjajo po teh naukih novih vrednosti, ampak le večajo njih vrednost za toliko, kolikor se je potrebovalo k njih izvrševanju plodov zemlje, in zato treba kmetijstvo vsestransko podpirati, ker je pogoj za ostale obrti in obenem tudi edino sposobno, nositi vsa državna bremena. Vsi posredni in neposredni davki, ki jih je vpeljal merkantilizem, se naj odpravijo in uvesti se ima le državni davek na čisti dohodek iz zemljišč, ker je zemlja izključni vir vsega bogastva. Do teh konsekvenc so vodili pogrešni nazori tega nauka.

Na temeljih, ki so jih zasnovali razni narodnogospodarski znanstveniki prejšnje dobe, je sezidal Adam Smith svoje po celem svetu znano delo »Preiskovanja o naravnih svojstvih in vzrokih narodnega begatstva«, v katerem je, kakor že omenjeno, glavni povdarek polagal na delo in je razjasnil podlage narodnega go-

spodarstva popolnejše in temeljitejše kot vsi njegovi predniki. Temeljne misli njegovega sistema — industrijalizma, ki je hotel odstraniti zmote in enostavnost prejšnjih sistemov, lahko v kratkih besedah povemo sledeče: Reelno imetje nastaja s pomočjo zemlje (prirode) in kapitala, a vrednost imetja je odvisna od tega, koliko se je porabilo zanj dela. Najvažnejše sredstvo, s katerim se množi plodonosni uspeh dela, je primerna razdelitev dela in obrti. Vse obrt, bodisi kmetijstvo, gozdarstvo in rudarstvo, bodisi rokodelstvo, veliko obrt in trgovino mora v enaki meri podpirati država. Svobodno tekmovanje, torej tudi svobodna trgovina je za narodno gospodarstvo in njega razvoj najprimernejša.

In kaj je povzročil ta **liberalni nazor**, uveden v prakso gospodarskega življenja in v narodnogospodarsko politiko? Najboljše je to ozačil Marlo (prof. Winkelblech) v svojem znamenitem delu že v letih petdesetih takole: »Dasiravno liberalci svojih načel še niso v nobeni državi popolnoma izvedli, so vendar že dozdejni poskusi zadosten dokaz za škodljivost njihovih stremeljenj. Osvoboditi so hoteli delo — a zaslužili so ga jarmu kapitala; hoteli so dati prosto pot vsej sili dela — a nagnali so jo na pot bede in beraštva; hoteli so osvoboditi nesvobodnega kmeta od grude — pri tem pa so ga s pokupom zemljišč spravili ob zemljo, na kateri je stal; hoteli so splošno blaginjo človeštva — a povzročili so revščino na eni in preobilico na drugi strani; hoteli so dati čast zaslužku — a napravili so ga za hlapca imetja; hoteli so odpravo vseh monopolov — a namesto njih so postavili pa monopol kapitala; hoteli so odpraviti mednarodne vojske — razpustili so državljansko vojsko; hoteli so se oprostili države — a pomnožili so do konca njegova bremena; hoteli so, da bi bila izomika skupna last vseh — a napravili so jo za privileg bogastva; hoteli so pripeljati družbo na najvišjo stopinjo nrvnosti — a zakrivali so nrvno pokvarjenost; z eno besedo: hoteli so neomejeno svobodo, a zaplodili so najgnusnejšo suženstvo; hoteli so samo nasprotno od tega, kar so v resnici dosegli, in so podali tako dokaz, da gospodarski liberalizem v celem svojem obsegu ni nič drugega nego »skozinskoz utopija, laž in slepilo«.

Če so se že tudi dobro mišljeni Smithovi nauki prevrgli v popolno nasprotje, kakor to najboljše čutijo »mali ljudje«, bodisi kmetje, rokodelci, trgovci ali delavci, pa tudi mnogi »veliki« trpijo pod tem v naših časih, ko so posledice te popačenosti dosegle svoj vrhunec in ko države same, ki se hočejo obvarovati, končno mislijo na nekak preobrat — se prav nič ni čuditi, da

je materialistično pojmovanje ljudskega življenja »delo« pre-
 tvorilo v »blago« in delavnega človeka — bodisi telesno bodisi
 duševno, — za »stroj«, pripet k neizmerni verigi, ki se zove
 družba. Čas spreminja vse in s časom korakamo naprej? Ali pa
 morda pojdemo nazaj? Kaj naj imenujemo napredek, če smo
 vedno podvrženi zmotam? Morda pa se iz zmot preteklosti
 naučimo kaj za prihodnost?

Dr. Kožaný.

Na kaj se imamo pri nadaljnem organiziranju našega združništva ozirati?

O tem, kar imam v tem članku povedati, vedo že mnogo
 naši združniki. Nekaj jim bo pa še nedvomno služilo v poduk,
 in v tej ali oni točki bi si želel kritike ter prav čvrste debate.
 To je vselej zdravo znamenje zanimanja za stvar in naše za-
 družno glasilo. Ozrimo se torej v grobih potezah na pot, ki
 smo jo prehodili in skušajmo si napraviti sliko našega dela v
 bodočnosti.

Neoporečna resnica je, da se nahaja naše kmetijstvo danes
 v prav težavnem položaju. Mislim, da ne bo med čitatelji tega
 članka nikogar, ki bi imel kakorkoli opravičen vzrok za ope-
 rekanje. O sredstvih, s katerimi bi se naj našemu kmetijstvu
 pomagalo, pa so nazori različni. Le eno je gotovo, da se mu bo
 dalo pomagati le tedaj, ako bodo naši poljedelci trdno organi-
 zirana enota, držoč se gesla samopomoči na temelju dobrih po-
 stavnih in državnih odredb.

Ozrimo se za hipec v preteklost. Kako se je razvijalo naše
 kmetijstvo v preteklih desetletjih? Pod gospodarstvom starega
 liberalnega svetovnega naziranja so se cepile moči v atome, vse
 je priznavalo načelo: Vsak si naj pomaga sam in se naj skuša
 preriti skozi življenje kakor ravno more in zna. Dasiravno je
 kmetijstvo nekaj časa — in deloma še dandanes — to načelo
 splošno priznavalo, pa mu je vendar pravil nek naravni čut in
 nagon, da to načelo ni zdravo. Ohranilo se je še iz starih časov
 celo vrsto uredb, ki kažejo, da kmetijstvo rabi skupnosti, zdru-
 ženja, zadruge za dosego svojih najvišjih ciljev. Spominjam tu
 samo na dejstvo, da so se združili člani političnih občin na
 kmetih marsikje v gospodarske občine, soseske; naši očetje so

bili torej mnenja, da naj ne bo občina samo varuška političnih pravic svojih članov temveč tudi njihovih gospodarskih pravic. Tekom časa se je gospodarski pomen takih občin zmanjšal ali spremenil in kmetijstvo je moralo misliti na nove oblike gospodarske skupnosti in samopomoči. Našlo jih je v zadrugah. Prednjačili so tu nemški, med avstrijskimi slovanskimi pa češki kmetje. Ali tudi mi Slovenci imamo že danes cvetoče zadružništvo, dasiravno še daleč nismo dosegli tega, kar je celo v naših skromnih razmerah mogoče in primeroma lahko dosegljivo. Vsaka fara, vsaka večja vas mora tudi na Slovenskem imeti svojo zadrugo, v kateri se bo osredotočilo vse gospodarsko življenje fare ali vasi, v kateri se bode nesebično in bratovsko delovalo za skupni blagor.

Zanimivo dejstvo je, da načelo samopomoči in združenja v zadruge ni prodrlo in se zmagovito uveljavilo samo na kmetih, mariveč da so vsi drugi stanovi tudi uvideli prednosti zadružništva, skupnega delovanja. Spominjam le na kartele in truste, ki so se v Ameriki že tako daleč in silno razvili, da se jih smatra naravnost za moro vsega gospodarskega življenja. Nič manj ne čutimo mi v Avstriji pritiska različnih kartelov in že se misli v našem parlamentu na zakonito obrambo gospodarsko slabih posameznikov proti izkoriščanju kapitalistično močnih kartelov. Sodba seve o vseh teh kartelih, sindikatih, trustih ali kakor se še enake združitve industrijalcev imenujejo, je popolnoma drugačna kakor sodba o združenem, organiziranem kmetijstvu, o zadružništvu na kmetih. Pri kartelih in sindikatih gre le za koristi maloštevilnih posameznikov, ki se združijo v ta namen, da svoje industrijalne izdelke ali gotovo trgovsko blago spravijo na trg po kolikor mogoče visokih cenah. Vse drugače je pa pri kmečkem zadružništvu: to zasleduje le moralno in pravično gospodarsko povzdigo kmečkega staleža, broječega na milijone rodbin in posameznikov, tvorečega glavno in najsolidnejšo podlago narodov in držav. Vsled velikanskega števila združnikov in vsled pomanjkanja velikih denarnih sredstev je nemogoče, da bi zadružništvo moglo kedaj škodovati skupnosti ali zaslužniti vse druge, izven kmetiškega življenja stoječe sloje kakor vidimo to pri kartelih in sindikatih, neglede na to, da je delovanje kmetijskih zadrug natančno postavno določeno, kar se glede kartelov še danes ne more trditi. Ta razloček med karteli je prevažen in ga je treba vedno in povsod povdarjati.

Naše zadružištvo — imam v sledečem vedno v mislih kmetiško zadružištvo — deluje v dvojnem oziru. Gospodarskem in npravstvenem. V gospodarskem oziru na ta način, da zbira posamezne člene kmečkega stanu k skupnemu delu. K skupnemu delu vsepovsod: pri vnovčevanju kmetijskih pridelkov in izdelkov, zaradi tega, ker se da zadružnim potem na pr. mleko, živina, vino, sadje lažje, složnejše in boljše spraviti v denar ko to morejo storiti posamezniki, dalje pri izposojevanju potrebnega denarja za gospodarstvo, pri nakupovanju kmetijskih potrebščin, kakor so stroji, umetna gnojila, tudi živila in druge reči. Vsak posameznik postane na tak način potom zadruga veletržec, uživa vse ugodnosti onih ljudi, ki jih je sreča ali njihova obrt obdarila z denarjem, da lahko dobe vse pri prvem in najboljšem viru. In še dalje, še širje gre delovanje zadrug: skrbe zaaluč, dobro čtivo, stanovanja — kratkomalo za vse, kar se potrebuje za življenje.

Naravno delovanje kmečkih zadrug gre posebno za tem, da skuša kmečko ljudstvo združiti v trdno sklenjeno, kompaktno celoto in ga dovesti do čim najracionalnejšega gospodarstva. Kako je že rekel nemški minister Buchenberg o pomenu zadružištva: »Naj zadostuje na tem mestu le splošna opazka, da naše moderno zadružištvo ni le dvignilo gospodarske sile in zmožnosti pridobivanja pri zadružnikih temveč je kar najugodnejše vplivalo na duševno in npravno življenje zadrugarjev. In ne samo zaradi tega, ker je blagostanje že samo na sebi naraven predpogoj za višjo stopinjo npravnega in duševnega življenja, temveč pred vsem zato, ker je članstvo zadruga, delo v zadrugi najboljša šola za požrtvovalnost, odgojo samega sebe in čut skupnosti. Delovanje v zadrugi dviga živahnost in podjetnost člana. Upanje, da se da s skupnimi močmi doseči gospodarske cilje, kateri so posamezniku nedosegljivi, **mogočno dviga samozavest in zapanje vase.**« In tega pred vsem je treba nam, članom malega in gospodarsko slabega naroda, ki se bode mogel vzdržati samo tedaj, ako bode gospodarsko neodvisen od kapitalistično močnejšega soseda, tujca! **Iz zato potrebujemo mi v svojem boju za obstanek zadružne šole, ki nas bo naučila, kaj smo in kaj zmoremo, kaj pomenjamo v življenju in ustroju države.** Zadružna šola nas bo naučila vstrajnega in doslednega dela, naučila nas bo državljianske samozavesti, ki ne prosi, temveč zahteva to, kar mu postavno gre. In s tega stališča ne vidim v

nobenem našem javnem gibanju in delu tolikega pomena, toliko notranje sile ko ravno v združništvu.

Neko opazko moram zapisati, ker spada tu sem. Opazujemo namreč, da ena in ista oblika združništva ni prikladna za vse stanove in za vsake razmere, temveč da se združništvo prilagoja posebni vrsti ali potrebam kakega stanu. Tako so prikladne Šulce-Deličevke, pri katerih je včlanjenih danes še mnogo, četudi vedno manj, kmetov, po celi svoji organizaciji veliko bolj za mestne ko za kmečke interese. Nekdaj se to ni takorekoč smelo na Slovenskem povedati. Imeli smo takrat skoraj same Šulce-Deličevke. Razmere so se spreobrnille in že vidimo, da se Šulce-Deličevke vedno bolj lotevajo denarnih poslov, ki imajo malo ali nič s kmetijstvom opraviti. Kajpada, kakega ostrega nasprotja ali boja v naših majhnih razmerah ni želeti; ločitev se je začela naravnim putem in se boče tako tudi izvršila. Šulce-Deličevke so bile in so še danes krušne matere naših rajfajznovk; zato bi bilo nasprotstvo in sovražstvo v interesu našega narodnega gospodarstva, ki se tako razveseljivo razvija, škodljivo.

Nočem na tem mestu ponavljati števil, ki smo jih že enkrat navedli o stanju avstrijskega združništva in števil, ki so znane iz letnih poročil naše kakor tudi drugih po slovenskih deželah delujočih združnih zvez. Številke o stanju slovenskega združništva so prav razveseljive, vendar pa moramo vkljub temu vstrajno delati naprej in širiti združno idejo, kjerkoli nam bo to le količkaj mogoče. V tem oziru sem drugega mnenja kakor tisti, ki pravijo, da nam za sedaj ni več ležeče na ustanovitvi novih zdruget temveč pred vsem se nam je truditi za notranjo organizacijo in konsolidacijo združništva. Ne, širiti nam je združništvo še vedno, tako da bo v vsaki fari in vasi kaka občekoristna zdruget, da bi prešlo združništvo slovenskemu človeku v meso in kri. Pri vsem tem nam je seve nadaljevati z reorganizacijo, s potrebno kritiko lastnega dela, ki nam bo le kazala prava pota do konečne zmage. Združna ideja vsebuje, mirno rečem, rešitev najnujnejših naših ne le gospodarskih temveč tudi političnih kulturnih in političnih vprašanj.

(Nadaljevanje sledi).

Zadružništvo na Hrvaškem.

»Središnji savez hrvatskih seljaških zadruga« je »pod okriljem Hrvatske poljedelske banke« izdal nedavno »Spomen-knjigo« o zadružništvu na Hrvaškem. V prepričanju, da bode slovenske zadrugarje zanimal razvoj in napredek hrvatskega zadružništva, podajem v pričujočem po tej knjigi njegovo sliko v kolikor mogoče utesnjeni obliki.

Ob priliki desetletnice obstanka in delovanja »Hrvatske poljedelske banke u Zagrebu« se je zvršila v hrvaškem kmetijskem zadružništvu, ki se je že vsa leta zbiralo pod okriljem te banke, važna reforma: Ustvarila se se štiri zadružna okrožja: 1. ličko-reško (na zadružnem shodu dne 22. julija 1910 v Ogulinu); 2. zagrebško-varaždinsko (na shodu 10. nov. 1910 v Varaždinu); 3. belovarsko-križevačko-požeško (na shodu dne 24. nov. 1910 v Novi Gradiški) in 4. virovitičko-sremsko (na shodu 15. dec. 1910 v Vinkovcih). Dne 11. julija 1911 pa se je vršila v Osjeku prva velika zadružna skupščina »Osrednje Zveze hrvatskih kmetijskih zadrug« pod predsedstvom zagrebškega nadškofa-koadjutora dr. Ante Bauera, ki je od prvega početka z vso vnemo sodeloval pri konsolidaciji hrvaškega kmetijskega zadružništva. On je tudi predsednik »Osrednje Zveze«.

Pred prilično desetimi leti se je vsled sklepa prvega hrvaškega katoliškega shoda ustanovila »Hrv. poljedelska banka« z namenom, da pomaga kmečkemu ljudstvu v njegovih gmotnih težavah, t. j. da mu preskrbi cen denar, ki ga rabi za dom in gospodarstvo. Šlo se je v prvi vrsti za tem, da se osvobodi kmeta iz rok raznih oderuhov, katerim je moral siromak plačevati visoke obresti, a poleg tega dajati še krmo, poljske pridelke itd.

Po inicijativi banke so se v poznejših letih snovale po deželi zadruga-rajfajzovke, a vse brez pravega enotnega sistema. Še le pred nekaj leti so se pojavili na Hrvaškem izraziti, strokovno podkovani zadrugarji, ki so vedno glasneje klicali po sistematičnem delu, po reformah v hrvaškem kmetijskem zadružništvu. In temu se je dala podlaga leta 1910. z ustanovitvo zadružnih skupin ali okrožij. Vsako teh okrožij vodi poseben upravni odbor, ki rešuje v svojih sejah dotičnega okrožja se tičoča vprašanja. Vsako okrožje pa ima vsako leto tudi svoj občni zbor. Skupina ali okrožja so podrejena »osrednji zvezi«. »Spomen-knjiga« označuje namen okrožij sledeče: »Vsaka taka skupina tvori del verige hrv. kmet. zadružništva. Zadrugę posameznih skupin se bodo med seboj spoznale, bodo imele

med seboj ožje stike in zveze, si bodo medsebojno bližje. Uprava skupine bo na tak način lažje temeljito proučila gospodarski položaj in razmere svojega področja ter bo na temelju točnega poznanja svojega gospodarskega stanja lahko stavila centralni upravi resne predloge, kako bi se v posameznih krajih dvignilo kmečko blagostanje. Stoječ v takem stiku in sporazumu s skupinami bi tudi centrala lažje in popolnejše spoznavala različne potrebe cele dežele in jim potem na čim najuspešnejši način zadostovala. Da bo celo naše delo na združnem olju odgovarjalo svojemu namenu, je predvsem potrebno, da je sistematično. Zato bo centrala sporazumno z upravnimi odbori posameznih skupin vestno izdelala strokovni načrt za gospodarsko delovanje za vsako skupino posebej, osobito glede tega, katere panoge narodnega gospodarstva bi se v posameznih okrožjih najuspešnejše gojile. S tem v zvezi se bodo polagoma snovale podzadruge ali pa posebne gospodarske zadruge: vinogradniške, vrtinarske, travniške, mlekarске, dalje zadruge za skupno obdelovanje zemlje itd. V žitorodnih krajih se bo delalo na ustanovitev združnih skladišč, in sicer najprej v enem ugodnem kraju za poskušnjo, pozneje po uspehih prvega tudi v drugih krajih. V onih krajih, kjer razmere in podnebje ne pripuščajo krepkejšega razvoja poljedelstva, se bo skušalo upeljati razne obrti, posebno domače (pletarstvo itd.). Vse to se bo določilo v navedenih gospodarskih načrtih in se bo sistematično izvajalo. Ako se bo začelo delati na tem temelju, bodo zadruge povsod prilagodene razmeram in potrebam posameznih krajev. Ponekod bodo tako podpirale razvoj sadjarstva in mlekarstva, drugod vinogradništva itd.»

Ker se Hrv. poljedelska banka kot združna centrala ne more baviti samo z zadrugami in skrbeti zanje tako, kakor bi bilo potrebno, zato je ustanovila pod svojim okriljem nekako središče vseh hrvatskih kmetijskih zadrug in okrožij: »Osrednjo Zvezo hrv. kmet. zadrug«, v katere glavnem odboru so na eni strani 4 predsedniki združnih okrožij, na drugi strani 4 člani ravnateljstva Hrv. polj. banke kot centrale. Predsednika »Osrednje Zveze« imenuje banka iz svoje srede, njen tajnik je načelnik združnega oddelka banke. Osrednja Zveza ima sklicati vsako leto veliko »svezadružnu skupščinu«, na katero pošljejo vse zadruge svoje delegate; povabijo se pa tudi vedno zastopniki vlade, da se tako tudi državna oblast na viru pouči o važnosti in splošni koristi združnega življenja in dela. Na te skupščine pa bode Osrednja Zveza pozvala vedno tudi strokovnjake od drugih združnih organizacij, ki bodo lahko na podlagi svojih mnogoletnih izkušenj dajali mladi hrvaški kmetijsko-združni

organizaciji primerne nasvete. A tudi možje, ki bodo prišli kot delegati zadrug, ne bodo le zastopniki zadrug, ampak kot izkušeni gospodarji in zadrugarji bodo osrednji zvezi dobri svetovalci v vseh gospodarskih in združnih stvareh. Iz vsega tega je razvidno, da se odpira za hrvaško kmetijsko združništvo novo življenje in široko polje za vsestransko delo. Iz ozkega delokroga kot po večini osamljene male posojilnice prehajajo hrvaške kmet. zadruge na široko cesto splošnega kulturnega in naprednega gospodarskega dela, ki edino more narod pravno in gospodarsko dvigniti, in hrvaško kmet. združništvo postane s tem važen činitelj v tamošnjem javnem življenju.

* * *

Poglejmo, kakšno zadačo in kakšen delokrog imajo posamezna združna okrožja. Pravila, katera ima vsako okrožje, pravijo tozadevno sledeče:

1. Buditi in širiti združni duh, osobito čut skupnosti in solidarnosti med posameznimi zadrugami in njihovimi člani ter Osrednjo Zvezo in Hrv. poljed. banko v Zagrebu kot centralo; 2. skupno z zadrugami svojega področja ukreniti vse potrebno in uporabiti vsa sredstva proti raznim slabim ljudskim navadam, proti nespametnemu načinu življenja, proti zapravljivosti, tatinstvu itd., obenem pa buditi in utrjevati krščansko ljubezen in pravno življenje med vsemi zadrugarji; 3. širiti gospodarsko znanje. V ta namen se sklicujejo sestanki, na katerih se vrše poučna predavanja, se menjavajo misli o gospodarskih poskusih in dobljenih izkušnjah v posameznih zadrugah; poleg tega se prirejajo zimski kmetijski in drugi maniši strokovni tečaji; 4. ukreniti skupno z zadrugami svojega področja vse potrebno za obrambo domače posesti; 5. navajati posamezne zadruge k skupnemu nakupovanju in prodajanju gospodarskih pridelkov in potrebščin, in snovati skupne združne naprave v svrhu olajšanja tega posla; 6. ustvarjati razne gospodarsko-pridobitne podzadruge v okrilju posameznih kmetijskih zadrug; 7. podpirati združene zadruge splošno in vsestransko v njihovem stremljenju po izboljšanju gospodarskega položaja združnikov; 8. obveščati centralo in Osrednjo zvezo o gospodarskih in družabnih razmerah in potrebah v svojem področju in staviti primerne predloge za izboljšanje razmer; 9. podpirati centralo pri nadzorovanju in reviziji zadrug, posebno s točnimi informacijami in opozarjanjem, ako okrožna uprava izve za neredno in nepravilno poslovanje katere zadruge; 10. opozarjati centralo na kraje in osebe za snovanje novih zadrug in posredovati v tej smeri,

da se zadrúžna mreža razširi in sicer osobito v krajih, kjer bi lahko bil hrvatski živelj ogrožen.

Brez dvoma velike, globoko v gospodarsko in kulturno življenje naroda segajoče naloge!

* * *

Kako globoko pojmujejo hrvatski zadrugarji važnost zadrúžništva, dokazuje dejstvo, da je bilo na ustanovnem zborovanju zagrebško-varaždinskega okrožja izmed 63 v to okrožje spadajočih zadrug zastopanih 56, na ust. zborovanju ličko-reškega okrožja izmed 37 — vkljub temu, da so v tem okrožju zadruge na veliko daljavo raztresene — 24; belovarsko-križevaškega in požeškega okraja izmed 84 zadrug 59; virovitičko-sremskega okrožja izmed 37 njih 35. Na tem zanimanju za zadrúžno delovanje in izpopolnjevanje bi se lahko zgledovali mnogi slovenski zadrugarji.

Pripomnim le še, da se je prve vsehrvatske zadrúžne skupščine v Osjeku udeležilo blizu 400 oseb. Zanimivo je, da so se i okrožna zborovanja i vsezadrúžni shod bavili z vsemi panogami narodnega gospodarstva, kakor z obrambo hrvatske zemlje pred naseljevanjem tujcev, tako z napredkom in povzdigo vinogradništva, sadjarstva, konjereje, umnega, na modernih temeljih slonečega poljedelstva, sploh vseh panog kmetijskega gospodarstva. Zadruge na Hrvaškem izpolnjujejo isto nalogo, kakor pri nas kmečke posojilnice in kmetijske podružnice skupaj.

* * *

H koncu še podajem pregledno sliko o stanju hrv. kmetijskih zadrug koncem l. 1910.

(Nadaljevanje sledi).

Kmetijske nakupovalne zadruge v Italiji.

Skupno nakupovanje kmetijskih potrebščin je brez dvoma važna panoga kmetijskega zadrúžništva, ker varuje kmetovalce pred samovoljnim podraženjem in tudi pred slabo kakovostjo surovin. S takšnim skupnim nakupovanjem se bavijo v Italiji najrazličnejše družbe. Najprej so bile zadruge tehničnega značaja, kakor je od l. 1835 furliansko kmetijsko društvo, ter l. 1866. ustanovljena agrarna društva, ki so povzročila, da so njihovi člani iz njih sredine si uredili komiteje ali oddelke za dobavo

kmetijskih surovin. Tem so sledili l. 1889. danes prevladajoči konzorciji in cela vrsta drugih naprav: sindikati, zadruge, kmetijske zveze in družbe, kmetijske posojilnice, banke itd. Vseh skupaj je 1500 (med temi 750 konzorcijev). Italijanska zveza kmetijskih konzorcijev, ki obsega nad 600 teh društev, je nedavno izdala statistiko o 420 društvih, katere je koncem l. 1909. natančno revidirala. Iz teh številk posnemamo:

Teh 420 nakupovalnih družb je štelo koncem 1909. leta 125.000 članov, t. j. povprečno 297 članov na eno. Največ jih je bilo na Pijemontskem (62), ki so imele tudi povprečno največ članov (skupno 18.817). Lombardija jih je imela 47 z 16.952 člani, Toskansko 89 z 9112 člani, potem Beneško, Emilija, Kampanija, Sicilija itd. V Laciji in Apuliji je bilo odstotno razmerje članov k prebivalstvu najvišje (1'81⁰/₀); na tretjem mestu je tu Pijemont (1'62⁰/₀), potem Emilija (1'52⁰/₀) in Lombardija (1'46⁰/₀); v lombardski provinci Mantova je to razmerje doseglo (4'38⁰/₀). Povprečno razmerje v celi Italiji je (1'29⁰/₀).

Če pa pogledamo razmerje števila družb k množini hektarjev obdelane zemlje, ki obsega delokrog posamezne družbe, najdemo, da pride v Liguriji 18.808 ha, na Pijemotskem 28.850 ha, v Lombardiji, Kampaniji, Toskani itd. pa še več ha na eno družbo. Povprečno razmerje v celi Italiji je 49.666 ha na posamezno družbo.

Že omenjenih 420 zadrug je imelo koncem l. 1909. ukcij-skega kapitala 9,600.000 frankov in 4 milijone rezerv. Glede premoženja posameznih zadrug stoji Lombardija na prvem mestu (1,700.000 frankov kapitala in nad 800.000 frankov rezerv). Te zadruge so l. 1909. nakupile za nad 80 milijonov frankov blaga, l. 1910. pa že za nad 90 milijonov. Kako velikega pomena so te zadruge za kmetijsko življenje v Italiji, spričuje dejstvo, da so od vseh v Italiji porabljenih fosfatnih in dušikovih umetnih gnojil nabavile tretjino, vseh kalijevih soli pa več ko polovico.

»A. a. č.«

Bistvo in pomen domačih nabiralnikov.

(Po predavanju pot. učitelja Sparra na nemškem zadrurnem kongresu v Münstru).

Namen hranilnic, prav posebno še zadrurnih hranilnic, obstoji v tem, da se da ubožnejšim ljudskim slojem priliko za

varno nalaganje, ugodno obrestovanje in počasno zbiranje majhnih preostankov pri njihovem gospodarstvu. Na ta način se vzbujala in oživljala v njih duh delavnosti in varčnosti. To načelo je posebej upoštevala državna zveza nemških zadrug in se je trudila raztegniti delovanje kmečkih hranilnic in posojilnic v tej smeri. Prav posebno so se ukvarjali zadružni kongresi v Halle, Draždanih, Monakovem, Bonnu in Poznanju z delovanjem kmečkih hranilnic. Zadružni kongres v Halle l. 1900 je prav toplo priporočal zadružnim zvezam, naj pridno delujejo na, da se pritegnejo, otroci, posli in delavci k varčevanju. To akcijo priporoča zadružni kongres kot velepomembno in vseskozi zdravo gospodarsko in socialno važno. V Monakovem se je sklenilo razširiti promet kmečkih hranilnic s posebnimi hranilnimi knjigami (Ersparnisbuch), s katerimi bi se redno pobiralo pri članih, ki se v to obvežejo, hranilne vloge. Na ta način bi si zdaj pomnožilo sredstva naših kmečkih zadrug in doseglo dobro in zdravo nadomestilo zavarovanja na doživetje. Sklenilo se je celo tedensko pobiranje hranilnih vlog pri delavcih in tudi drugih vpoštev prihajajočih osebah. Vsled teh sklepov so se posamezne zadružne zveze po različnih nemških provincijah zelo trudile za razširjenje in poglobljenje varčevanja; število malih varčevalcev se je silno dvignilo. Na Pomoranskem je bilo na pr. l. 1906 izdanih po kratki dobi take agitacije za 30 tisoč hranilnih knjižic več; prirastek na hranilnih vlogah je znašal tri četrta milijona kron. Zveze so se lotile najrazličnejših sredstev: tu se je izkazal sistem hranilnih kart, tam sistem znamk (pri nas je upeljala tega poštna hranilnica), zopet drugod knjižice za različne prilike, kakor so krsti, birme, poroke itd. Vendar pa se od vseh teh ureditev ni obnesla niti jedna; sistem hišnih, domačih nabiralnikov za hranilne vloge je izpodrinil vse.

Domače nabiralnike je upeljal pred kakimi 20 leti v Ameriki C. O. Beerns in sicer v Novem Yorku z velikim uspehom. Odtod se je razširila ta ideja na Norveško, Švedsko in Dansko, potem pa počasi tudi v ostale evropske države. Ureditvev domačih nabiralnikov je sledeča: vsak varčevalec ali nalagatelj denarja dobi od hranilnice zastojn jako solidno in močno izdelan nabiralnik ali šparovček, kateri ostane last zavoda. Oni, ki prejme nabiralnik, mora zanj vložiti 4 ali 5 kron. kakor je pri zavodu. Ta snesek se tudi vknjiži prejemniku v dobro in se obrestuje, ne izplača pa se mu tako dolgo, dokler je v posesti nabiralnika ali dokler ga ne vrne. Ključek do nabiralnika si obdrži hranilnica.

Nabiralniki so že tako konstruirani, da se nalagatelju obteži pristop do denarja fizično in moralno. Ob gotovih časih izroči vlagatelj nabiralnik zavodu, kjer se pred njegovimi očmi vzame denar ven, prešteje, za njegov konto vknjiži in od tistega dneva naprej obrestuje. Del teh hranilnih vlog se lahko vsak čas zopet vzdigne in porabi. V Ameriki imajo bojda v rabi okrog 3 milijone takih domačih nabiralnikov in znašajo posamezne vloge povprečno do 500 kron. Tudi na Avstrijskem so domači nabiralniki zelo v rabi; ni skoro hranilnice in večje posojilnice, ki jih ne bi že vpeljala. Na Dunaju jih je v rabi do 60, v Pragi nad 35.000. Na Dunaju se je ustanovila celo posebna družba za pospeševanje in upeljavo takega domačega nabiranja prihrankov.

Načelstvo kmečke hranilnice in posojilnice v Abtshagenu, okrožje grimmensko, je kupilo o velikinoči 1906 48 lesenih, zaklepljivih domačih nabiralnikov, komad po 25—30 vinarjev in jih je po okraju razdelilo. Ključke si je obdržal posojilnični blagajnik. Ta korak je imel precejšen uspeh. V kratkem času, nekaj čez eno leto, se je nabralo nad 800 kron. Če se pomisli, da so dobili te nabiralnike le otroci v okraju, ki šteje 2000 duš in v katerem ima omenjeni zavod upeljane še tudi posebne hranilne knjižnice za birmance, je gotovo to spomina vreden uspeh. Ta poskus v Abtshagenu je našel kmalu vse polno posnemovalk med kmečkimi hranilnicami in posojilnicami — in sicer ravno zaradi nizke cene omenjenih domačih nabiralnikov. Majhen in še mlad zavod ne more namreč lahko misliti na to, da bi naložil v hranilnih nabiralnikih znaten kapital; včasih je to 500 in še več kron. Nekateri so bili tudi mnenja, da je bila zastavna vloga za znano kovinsko pušico 4—5 kron mnogo previsoka in so se je mnogi mali varčevalci ustrašili. Nekatere nemške zadružne zveze so upeljale sedaj majhne, priročne pločevinaste nabiralnike po prav nizki ceni 15—20 vinarjev. Priporočati enemu ali drugemu zavodu, naj upelje drage ali cenene nabiralnike, bi ne bilo popolnoma na mestu. Vsak zavod pozna svojo publiko in bo najbolje vedel sam, kaj in kako se mu je ravnati. Gotovo bo znabiti, da je za male in mlade kmečke rajfajznovke priporočljiva le poraba cenениh nabiralnikov. Mnogi praktiki pravijo, da na drago, zelo komplicirano pripravo za spuščanje denarja v nabiralnik, ni mnogo dati. Kdor vzame nabiralnik z namenom varčevanja, bo že moralno dovolj trden, da ne bode hotel okraستي samega sebe.

Glavno je, da se nekaj zgodi in očitno je, da ima sistem zbiranja hranilnih vlog po domačih nabiralnikih veliko zasebno in narodnogospodarsko vrednost. Da se razširi, morajo delovati v prvi vrsti funkcionarji pri naših zadrugah.

Glavna skupščina južnoštajerskega hmeljarskega društva dne 24. 3. 1912 v Žalcu.

Gosp. Roblek, kot podpredsednik, je otvoril ob določeni uri glavno skupščino, ko je poprej navzoče pozdravil in konstatiral, da je sklepčna, ter pozval društvenega tajnika, da poroča o društvenem delovanju v minulem letu. Letno poročilo se je glasilo tako-le:

Minulo leto bode ostalo vsem hmeljarjem v trajnem spominu; odkar hmelj sadimo po naši lepi dolini, ni še bilo sličnega. V prvi vrsti je treba omeniti velike izgube, katera je zadela društvo, ko mu je dne 12. decembra 1911 preminul v Gradcu velezaslužni, občespoštovani predsednik g. dr. M. Bergmann. Od ustanovitve društva l. 1881. bil mu je ud; od l. 1888. do 1897. podpredsednik in od t. l. do prerane smrti m. l. njegov predsednik ter je deloval v prosep društva vstrajno in spretno ter z najlepšimi uspehi. Čast njegovemu spominu! V znak visokega spoštovanja do preminulega društvenega predsednika prosim, da se dvignete raz sedeže. (Se je zgodilo.) Da mu pa hmeljarji postavimo nek spomenik, predlagam: glavna skupščina blagovoli pooblastiti društveno vodstvo, da preskrbi le-to potrebno število slik dr. Bergmanna ter jih razdeli brezplačno med ude hmelj. društva.

Društvo je pa izgubilo vsled smrti še drugega, vrlega društvenika in sicer gosp. B. Strahovnika, posestnika in mizarškega mojstra v Žalcu. Tudi njemu bodi ohranjen časten spomin!

Vsled nastale suše v m. l. se je pokazala in je razsajala po nekaterih hmeljiščih okoli Žalca najhujša bolezen, bakreni palež, kateri je v zvezi s sušo povzročil skrajno slabo letino. Posledica tega je bila, da so se hmeljske cene tako visoko dvignile kakor še nikdar poprej. Začetkom sezije se je plačalo za 1 kg hmelja 4 K, malo pozneje pa že po 8 in še več kron za vsak kg. Žalibog, da se še nadaljno, sigurno pričakovano dvi-

ganje cen do danes ni izpolnilo. Cene so po glavni seziji padale neprenehoma na 7, 6, 5 in sedaj celo na 4 K za vsak kilogram. Od skupne letine, katera je znašala le nekaj čez 9000 starih stotov, se je vendar dobra poŕovica prodala po najvišjih cenah. Vsa kupčija je bila zelo živahna — pa tudi primeroma kratka. V obilem številu došli kupci so se morali vračati domov, ne da bi bili nakupili zaželjeno množino hmelja.

Mnogo prepira, tožb in celo vrsto neopravičenih predbacivanj hmeljarskemu društvu je povzročila v m. l. nesrečna predprodaja hmelja po 1'60 K do 2 K za vsak kg, zoper katero je hmeljarsko društvo zaman napenjalo vse svoje moči. Hmeljarji, kateri so svoj pridelek naprej prodali, so imeli prav občutljivo škodo, katero je pa po »Stražinem« in »Gospodarjevem« pisanju povzročilo hmeljarsko društvo. Tozadevnega popravka »Straža« ni hotela sprejeti, dasi je to obljubila; v nadaljno polemiko se pa društveno vodstvo ni hotelo spuščati, ker si je bilo v svesti, da je v tem oziru storilo do pičice vse svoje dolžnosti in hmeljarje svarilo že leta in leta pred predprodajo hmelja. Dne 20. avgusta 1911 se je vršil vsled poziva c. kr. okr. glavarstva celjskega v Žalcu velik shod hmeljarjev, kateri naj bi bil pomagal hmeljarjem iz zadrege, v katero so prišli vsled nesrečne predprodaje — a brez zaželenega uspeha. Kar se je dalo tozadevno doseči, doseglo je hmeljarsko društvo. Nesrečna predprodaja je imela pa še druge slabe posledice; v prvi vrsti je bilo skrajno slabo obiranje predprodanega in tudi dragega hmelja in v drugi vrsti je dala predprodaja hmelja našim hmeljarjem povod k **nepoštenosti**. Obe navedeni posledici pa lahko občutljivo škodujete in sta že škodovali ugledu našega hmelja in odvrčate kupce iz našega okoliša zlasti sedaj, ko nam ogrski hmelj dela občutljivo konkurenco. Treba bode vse moči napeti, da ohranimo naši lepi dolini hmeljarstvo, kot najizdatnejši vir blagostanja; to pa se bode dalo doseči le, ako se vsi hmeljarji združijo okoli hmeljarskega društva, katero deluje v prosoh hmeljarstva že čez 30 let.

Društvo je imelo v minulem letu 94 udov. Razen rednega občnega zbora sta se vršila dva izvanredna, pri katerih so se vsled poziva c. kr. namestnije v Gradcu **vnovič** pretresovala pravila in poslovnik za novo **hmeljsko oznamovalnico** v Žalcu; sedaj upamo, da bode dolgoletno tozadevno delo — posebna zasluga našega vrlega župana g. Josipa Širca — dovršeno in da bode od namestnije potrjeno. Samo ob sebi razumliivo pa

je, da je pri tej priložnosti odpadlo obilo delo tudi na tajništvo hmeljarskega društva.

Hmeljski sejmi, kakoršni so vpeljani v vseh drugih hmeljskih okoliših, bi bili tudi za naš okoliš največjega pomena; vsled tega je izvanredni občni zbor dne 10. decembra 1911. l. pooblastil društveno vodstvo, da ukrene vse potrebno, da se uvedejo tudi pri nas, in sicer v Žalcu kot naravnem središču južnoštajerskega hmeljarstva, **hmeljski sejmi**. Tozadevno oblastveno dovoljenje si je občina trg Žalec izprosila že 1883. l. in je še zdaj veljavno. Poglavitna reč je sedaj, da se za sejme nabavi potrebni prostor, kateri se bode dal tudi zaklepati. Ker so se v naši Hmeljarni tudi javni hmeljski oznamovalnici zasigurali potrebni prostori, jih ne preostaja tam še za hmeljske sejme; zaradi tega je društveno vodstvo naprosilo c. kr. polj. ministerstvo, naj mu dovoli potrebno vsoto v sezidanje posebne **hmeljske tržnice**, katera bi se postavila na prostoru med Hmeljarno in Kukčevo hišo. Proračun za to novo podjetje znese 6920 K 20 vin. Temeljito podprto in od najupljivnejše strani vsestransko priporočeno prošnjo je odposlalo društveno vodstvo že pred štirimi tedni na poljedelsko ministerstvo. Rešitev dosedaj še ni došla.

Društveno vodstvo je imelo v minulem letu 21 sej, pri katerih so se rešile tekoče zadeve ter se je sestavilo 15 poročil o vsakokratnem stanju hmeljske rastline, o vremenu, o škodljivcih, o tržni tendenci in o cenah; le-ta poročila so se potem objavila v strokovnih in drugih listih tu- in inoemstva.

Vsled neugodne letine v m. l. je društveno vodstvo sporazumno z razstavnim odborom sklenilo, da se je za leto 1911 nameravana hmeljska razstava preložila na tek. l.; o tej točki se pa bode itak še danes razpravljalo in sklepalo. Razstavni odbor je naprosil gosp. viteza Haupta, grajščaka v Štrosneku, naj bi prevzel pokroviteljstvo navedene hmeljske razstave, kar je tudi drage volje storil. Tudi razstava iz poskuševalnega nasada se je zaradi zgoraj navedenih razlogov v m. l. opustila.

Dne 28. avgusta 1911 je na poziv žateške hmeljarske zveze društveno vodstvo priredilo posvetovanje glede ustanovitve osrednje zveze vseh hmeljarskih društev in drugih tozadevnih korporacij Srednje Evrope; ko se je ustanovitev takšne osrednje zveze enoglasno odobrila, se je sklenilo, da se k tozadevnemu posvetovanju dne 1. septembra 1911 v Žatec kot zastopnik našega okoliša odpošlje gosp. Franc Roblek. Ta osrednji odbor ima namreč nalogo, preskrbeti vsem okolišem Srednje Evrope (za

sedaj le onim iz Nemčije in Avstrije) zanesljiva poročila o vsakokratnem stanju hmeljske razstline celega sveta, o hmeljski kupčiji, o cenah itd. ter tako vsestransko in zanesljivo varovati koristi hmeljarjev.

Poučnih shodov je priredilo društveno vodstvo le deset, pri katerih se je posebno razpravljalo o bistvu in zatiranju hmeljskih škodljivcev, posebno pa še rdeče hmeljske pršice, (rdeči pajek) in o hmeljskem kebru. Kar se tiče hmeljske pršice, katera se je lani prvokrat v tako veliki množni pokazala in vsled tega povzročila tudi ogromno škodo, je ukrenilo društveno vodstvo vse potrebno in naprosilo zastopnika našega hmeljarstva v polj. ministerstvu, g. dr. Julija Oischowya, da nam je v to svrhu izposloval državno podporo 1500 K. Za ta denar se je nabavila železna peč v razkuženje hmeljskih drogov in 36 vagonov apna in apnene prhljice v razkuženje zemlje, v katero so se pajki zalezli po obiranju hmelja. Apno in prhljica se seveda prizadetim hmeljarjem ni izročila brezplačno, nego le po znižani ceni. Okuženo hmeljsko rastlino je v najbolj okuženih nasadih društveno vodstvo dalo tudi škropiti s tekočino, katera se v zatiranje rdečega pajka priporoča; pa to škropljenje ni imelo zaželjenega uspeha. Edino sredstvo za zatiranje tega škodljivca so **nasadi na žico**, kakoršne so si priskrbeli nekateri tukajšnji hmeljarji (gg. Roblek, Jošt, Rammel) in kakoršne že imajo več let v braslovški okolici.

Kakor vsako leto, tako so se tudi v minulem letu naročila brzojavna tržna poročila iz Žatca in Nürnberga ter objavljala na občinski hiši in tudi po časopisih.

Obiranje hmelja se je v minulem letu posamezno pričelo dne 10., obče pa dne 14. avgusta, ter se je poprej razglasilo v 120 občinah onih okrajev, iz katerih k nam prihajajo hmeljski obirači.

Dne 16. januarja 1911 je prosilo društveno vodstvo v lastnem, kakor tudi v imenu Hmeljarne in vseh okoliških občin, tovarn, rudokopov in posameznih tržanov, trgovcev itd., c. kr. železniško ministerstvo, naj blagovoli ukreniti, da se skladišče in nakladišče na tukajšnji postaji razmeram potrebno razširi in uredi; dasi je društvo rešitev te prošnje dne 10. maja 1911 brzojavnim potom urgiralo, vendar vsa zadeva še do danes ni definitivno rešena. Sicer je društveno vodstvo zvedelo po komercialnem svetniku, g. Jul. Sonnenscheinu v Pragi, na katerega se je tozadevno obrnilo, da je železniški svet na Dunaju, kojega

član je g. Sonnenschein, naročil ravnateljstvu v Beljaku, da se morajo zaželjena dela na tukajšnjem kolodvoru takoj spomladi 1912 izvršiti. Našo prošnjo v železniškem ministerstvu je prav vrlo podpiral tudi državni poslanec in kom. svetnik g. Povše, kojemu bodi na tem mestu izrečena najboljša zahvala za njegov trud.

Predaleč bi se spuščal, ako bi hotel tu navesti še vse druge uloge in rešitve društvenega tajništva, kdor bi se morda za nje zanimal, so mu tu na razpolago in sicer opravilni zapisnik in celi kup došlih dopisov.

To je kratko poročilo o morda navidezno neznatnem in vendar trudapolnem in vsestranskem delovanju društvenega vodstva v minulem letu.

Ker se glede letnega poročila nikdo ni oglasil k besedi, je dal predsednik na izrecno željo društvenega tajnika njegov predlog v zadevi nabave slik rajnemu Bergmannu takoj v razpravljanje. Gosp. Plavšak (Sv. Jurij—Tabor) je svetoval, naj se namesto slik vzida bivšemu predsedniku spominska plošča v pročelje Hmeljarne, da bode spomin trajen in ne le iz papirja. Gosp. Jošt (Gotovlje) je podpiral oba predloga ter je še dostavil, naj se tudi gosp. Hausenbichlerju, kateri je vendar v povzdigo hmeljarstva pri nas prav obilo storil, vzida spominska plošča, pa v žalsko občinsko hišo. Po daljši debati, katere so se udeležili gg. Šporn (Braslovče), Roblek in Pikel (Žalec), sta se sprejela drugi in tretji predlog, prvi pa le v toliko, da se naj slike g. dr. Bergmanna naročijo le tistim udom hmelj. društva, kateri se za nje oglasijo in tudi stroške sami plačajo.

Letni račun kaže 19.332 K 20 vin. denarnega prometa. Pregledovalcem računov sta se izvolila gg. L. Plavšak in V. Kveder.

V tekočem letu se je prijavilo deloma že pred občnim zborom, deloma povodom istega 153 udov.

Namesto umrlega predsednika se je v dopolnitev društvenega vodstva izvolil na predlog g. F. Pikla g. Edvard Kukec. Ker pa društvena pravila ne določujejo natančno, ali izvoli društvenega predsednika društveno vodstvo ali glavna skupščina, se je na predlog g. Pikla enoglasno izvolil **g. Franc Roblek predsednikom hmeljarskega društva**. Imenovani je izvolitev tudi sprejel, se navzočim zahvalil za zaupanje ter obljubil, da hoče vse storiti, kar bode v prid hmeljarstva.

Glede razstave hmelja, katera se je zbog slabe letine opustila v minulem letu, se sklene, da se naj vrši v tem letu; vse

potrebno v tej zadevi pa naj ukrene razstavni odbor, broječ 15 članov.

O veliki važnosti hmeljskih sejmov sta govorila gg. Roblek in Petriček ter glavni skupščini poročala, kaj se je tozadevno z ozirom na sklep izvanrednega občnega zbora z dne 10. dec. 1911 ukrenilo. Zanimivo je, kar je g. Prislán (Braslovče) navedel, da se je prvi hmeljski sejm vršil **dne 3. septembra 1883.** Da se ti sejmi takrat, še niso obnesli, je pač prav umevno, kajti takrat je bilo vse naše hmeljarstvo še v povojih in hmeljarji pravzaprav še niso imeli kaj postaviti na semenj. Danes so pa razmere vse drugačne in ni dvomiti, da bi nameravani hmeljski sejmi uspevali. Pri tej točki dnevnega reda se je oglašil g. Florjan Rak (Braslovče) ter prosil, naj društveno vodstvo pošilja v hmeljski seziji onim občinam, v katerih stanuje vsaj 30 udov hmeljarskega društva, tržna poročila brzozavnim potom. Po daljši debati se je sklenilo, da se bo de želji g. Raka ustreglo, in sicer za dobo enega meseca v glavni seziji. Ta poročila pa se bodo pošiljala ali občinam ali zaupniku, katerega si udi iz dotične občine sami določijo.

O prihodnji točki dnevnega reda: »Praktične izkušnje v hmeljarstvu« je poročal društveni tajnik ter konstatiral, da so se naši hmeljarji že precej popriieli umnega hmeljarstva ter da oskrbujejo svoja hmeljišča pravilno; vendar smo pa glede obiranja hmelja pri nas še prav na slabem. Kupci, ki v naše kraje že letá in leta prihajajo, tožijo, da se obiranje hmelja izvršuje od leta do leta slabeje, in prav lahko je mogoče, da se bodo kupci odvrnili popolnoma od nas in da se bodo raje poprijeli kupovanja hmelja na Ogrskem, kjer jim sicer kakovost hmelja ne ugaja v toliki meri, kot pri nas, vendar pa se glede obiranja ne pritožujejo. Ako pa hočemo odpraviti ta madež našega hmeljarstva, je nujno in neobhodno potrebno, da pazijo in zahtevajo vsi hmeljarji od obiralcev, da izvršujejo svoje delo čisto in lepo. Govornik je vsem navzočim nujno priporočal, naj se v vseh občinah, v vsaki vasi, pri vsakem posameznem hmeljarju gleda na čisto obiranje. Le na ta način bomo privabili kupce v naše kraje in zopet povzdignili ugled našemu hmelju.

Gosp. Žigan (Polzela) je izjavil, da naš pozni hmelj ni več iste kakovosti, kakor je nekda bil, da se je zvrigel in da bode treba skrbeti, da dobimo nadomestilo; vprašal je nadalje, ali nima morda društveno vodstvo v svojem poskuševalnem nasadu vrsto, katera bi nadomestila naš pozni hmelj? — Društveni tajnik je pojasnil to zadevo ter rekel, da ima vodstvo v to svrhu že

določeno vrsto hmelja, s katero dela že četrto leto nasadne poskuse, kateri so se dosedaj prav dobro obnesli. Ako bodo tudi letošnji uspehi ugodni, potem se bode dotična vrsta v razmnoženje priporočala.

Ko je še g. Plavšak v lastnem, kakor tudi v imenu g. Kvedra izjavil, da je letni račun v redu, je zaključil društveni predsednik zanimivo in prav dobro obiskano glavno skupščino ob 6. uri zvečer.

Žalec, 1. aprila 1912.

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Vsem članicam!

V zadevi nakupovanja pisarniških potrebščin:

Pozivljamo vse članice, da si vse pisarniške potrebščine nabavljajo potom Zveze. Zveza je založila vse tiskovine in poslovne knjige, ki se rabijo v zadruḡah. Ravnotako se naročajo blagajne in železne omare najrazličnejših velikosti potom Zveze pod najugodnejšimi pogoji.

V zadevi nakupa kmetijskih potrebščin:

Zveza je vpeljala blagovni promet in posreduje pri nakupovanju vseh kmetijskih potrebščin, osobito umetnih gnojil. Članice-zadruḡe naj za svoje zadružnike kmetijske potrebščine, osobito pa umetna gnojila skupno naročajo in se naj pri tem poslužujejo Zvezinega blagovnega oddelka. Pogoji najugodnejši, ker je Zveza kot članica Splošne zveze avstrijskih zadrug na Dunaju deležna pogodbe, katero so vse avstrijske kmetijske nakupne organizacije sklenile z največjimi tvrdkami, ki prihajajo v poštev.

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Stolico za zadružništvo nameravajo ustanoviti na visoki šoli v Curihu. Proračunska komisija tamkajšnjega kantonalnega sveta je stavila sledeči predlog, ki je bil tudi sprejet: Vladni svet se poziva k prevdarku, bi-li ne kazalo počenši z zimskim tečajem 1912/13 ustanoviti na državnopравни fakulteti curiškega vseučilišča stolico za zgodovino in teorijo zadružništva. Enake stolice so že upeljane na nemških vseučiliščih Bonn, Halle in Berlin. Zadružništvo je postalo tako važen činitelj v naši družbi, da se ga je začelo upoštevati vsepovsodi.

Kreditno zadružništvo na Ruskem. Na Ruskem imajo kreditne zadruge v prvi vrsti tudi nalogo, pomagati kmetom pri nakupovanju kmetijskih strojev ter vseh potrebščin, in sicer posebej na ta način, da dobavljajo stroje na obročno izplačevanje pod ugodnimi pogoji. Ker se kreditne zadruge na Ruskem jako naglo množe, je ta stran njihovega delovanja ogromnega pomena za razvoj ruskega kmetijstva. — Dne 1. aprila 1911 je bilo na Ruskem 6369 kreditnih zadrug; nekatere so takozvana »kreditna tovaryščestva« (kreditne zadruge), druge pa »šudo-sberegateljna tovaryščestva« (prilичno kakor naše »posojilnice in hranilnice«). Prvih je 4347, drugih 2022. Seveda je razlika med obema tipoma le majhna. Po večini so nastale kreditne zadruge tam, kjer je le malo kmetijsko-gospodarskih društev. Kot primer navedem Kubansko gubernijo, kjer je v celem 7 kmetijskih društev, zato pa 181 kreditnih zadrug. V gubernijah, katere so v gospodarskem pogledu jako razvite, najdemo jako mnogo gospodarskih društev pa tudi kreditnih zadrug, n. pr. v poltavski. — Kreditnih zadrug v ožjem pomenu besede imajo gubernije: kerzovska 258, samarska 188, permska 166, orlovska 164, ūfimska 160, voronješka 149, kurska 140, volinjska 139, besarabska 138, vjatska, poltavska in harkovska po 137, kubanska 132, nižjegorodska 130, vladimirska 127. Teh 15 gubernij šteje 2300 kred. zadrug, t. j. 53% vseh. Na vse ostale gubernije odpade 47%. Nobenih kreditnih zadrug nimajo) amurska, dagestanska, estlandska, irkutska, jakutska, kielecka, kovenska, kurlanska, radomska, sjedlecka in suvska gubernija. Zanimivo je, da 10 poljskih gubernij 4 nimajo nobene kred. zadruge. — »Hranilnic in posojilnic« imajo največ gubernije: livlanska (116), besarabska (97), kurlandska (88), kijevska (85),

varšavska (82), permska (66), donska (63), minska (61), kovenska (54), petrograjska (54), hersonska (52), tavriska (51), petrokovska (51), polavska (50), kubanska (49) itd., torej je v celem zopet v 15 gubernijah nad polovico vseh hranilnic in posojilnic na Ruskem. 13 gubernij nima sploh nobene. — Znatno naraščanje kreditnih zadrug je napotilo l. 1909 ministerstvo, da je razposlalo na vse zadruge okrožnice, v katerih je stavilo vprašanje, koliko blaga bi mogle zadruge, katere bi se hotele baviti s komisijonalno prodajo kmetijskih strojev in orodja, prodati v času od februarja do septembra 1910. Kakor je to navadno, je odgovoril le mali del zadrug, a skoro vse so se izjavile za uvedbo komisijonalne prodaje kmetijskih strojev in orodja. Ker so številke zanimive, jih navajamo. V gori navedenem času bi se prodalo:

plugov	22.514	433 zadrug
branokultivatorjev	1.702	188 »
sejalnih strojev	2.702	183 »
kosilnic	4.405	182 »
mlatilnic	1.046	140 »
slamoreznic	1.153	90 »

Večina zadrug, ki se je izjavila za komisijonalno prodajo, se je nahajala v izhodnih, južnih in osrednjih gubernijah, tedaj baš tam, kjer je najmanj kmetijskih društev.

Ministerstvo je nato izdalo cel organizacijski načrt za to prodajo. Tekom 4 mesecev se je bavilo s temi posli že 434 zadrug, koncem oktobra 1910 že 419, koncem oktobra 1911 že 510. Ta organizacija se torej stalno razvija in se ie izkazala kot življenja zmožno. Dejstvo je, da se kreditne zadruge v ožjem pomenu besede danes največ bavijo baš s to prodajo. In to je njih dobra stran.

R. O.